

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი მდგომარეობა (შედარებით სამართლებრივი ანალიზი)

გურამ მაჭარაშვილი

აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

ელ ფოსტა: guramgd41@gmail.com

აბსტრაქტი

სტატია ეხება საქართველოში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ მდგომარეობას, მათ სამართლებრივ სტატუსს როგორც საქართველოს, ასევე სხვადასხვა ქვეყნების (მოლდოვა, რუსეთი, ყაზახეთი) სამართლის სისტემაში, ამ კუთხით მის შედარებით-სამართლებრივი მეთოდოლოგიის საფუძველზე დახასიათებასა და სამართლებრივ ანალიზს.

სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივ სტატუსზე მაკრო და მიკრო, ემპირიულ, ინსტიტუციონალურ-აღწერილობითი, ფუნქციონალური შედარებით-სამართლებრივი მეთოდების საფუძველზე.

ავტორი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ადგილს საქართველოსა და სხვა განვითარებადი ქვეყნების სამართლის სისტემებში, მათი სტატუსიდან გამომდინარე საქმიანობის სახეებისა და ფუნქციონირების შედარებით სამართლებრივი დახასიათების კუთხით.

ავტორს უყურადღებოდ არ რჩება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სხვადასხვა ქვეყნებში მიღებული პრუდენციული და არაპრუდენციული რეგულირების სამართლებრივი საშუალებების მხრივ არსებული სუსტი და ძლიერი მხარეების ჩვენება.

სტატიაში შედარებით-სამართლებრივი მეთოდოლოგიის საფუძველზე გაანალიზებულია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსიდან გამომდინარე თავისებურებები, მსგავსებები და განმასხვავებელი ნიშნები, რომლებითაც მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია გამოირჩევა საქართველოში და სხვა განვითარებად ქვეყნებში.

საკვანძო სიტყვები: კაპიტალი, მომხმარებელი, სესხი

LEGAL STATUS OF MICROFINANCE ORGANIZATIONS (Comparative-Legal Analysis)

Guram Macharashvili

PhD student at Faculty of Law at East European University

Email: guramgd41@gmail.com

გურამი მაქარაშვილი

Abstract

The article refers to the legal status of microfinance organizations in Georgia, their legal status in the legal system of Georgia and other countries (Moldova, Russia, Kazakhstan), its characterization and legal analysis with this regard based on comparative legal methodology.

The article focuses on the legal status of microfinance organizations based on macro and micro, empirical, institutional-descriptive, functional comparative-legal methods.

The author pays special attention to the place of microfinance organizations in the legal systems of Georgia and other developing countries, in terms of the relative legal characterization of the types of activities and functioning based on their status.

The author does not skip showing the weaknesses and strengths of the legal means of prudential and non-prudential regulation of microfinance organizations adopted in different countries.

Based on the comparative-legal methodology, the article analyzes the features, similarities and distinguishing features of microfinance organizations based on their legal status, which distinguish microfinance organizations in Georgia and other developing countries

KEYWORDS: Capital, Customer, Loan

**„დაკრედიტება მკაცრი დისციპლინის გარეშე წარმოადგენს სხვა არაფერს, თუ არა ქველმოქმედებას, ხოლო ქველმოქმედება არ გვეხმარება სიღარიბის დაძლევაში“
მუჰამედ იულიუს ალან ჟოლი**

შესავალი

წინამდებარე სტატიის მიზანია მკითხველს გავაცნოთ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი საქართველოსა და განვითარებად ქვეყნებში (მოლდოვა, რუსეთი, ყაზახეთი) შედარებით-სამართლებრივი მეთოდოლოგიის საფუძველზე. კვლევის საგნის დახასიათებისას შერჩეულ იქნა შედარებით სამართლის დარგში არსებული მეთოდოლოგია. ვინაიდან მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი ბუნების, მისთვის დამახასიათებელი სამართლებრივი ნიშნების შედარებით – სამართლებრივი კვლევა, მისი სამართლებრივი რეგულირების საფუძვლების შესწავლა იძლევა ნათელ სურათს ქართულ და სხვადასხვა ქვეყნების სამართალში მის სამართლებრივ მნიშვნელობასა და განვითარების დონის შესახებ. სწორედ შედარებით – სამართლებრივი მეთოდოლოგია იძლევა შესაძლებლობას დავადგინოთ ქართულ სამართალში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი ბუნება, მისთვის და მისი მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტებისათვის დამახასიათებელი სუსტი და ძლიერი ნიშნები, სამართლებრივი განვითარების დონე და შესაბამისობა სხვა წამყვანი ქვეყნების მიღებულ სამართლებრივ სტანდარტებსა და პრინციპებთან. სწორედ შედარებითი სამართალმცოდნეობა

იძლევა ქართული სამართლის კრიტიკული კვლევისა და უცხოური სამართლის მუდმივი შესწავლის საშუალებას¹. შედარებითი სამართალი იძლევა საშუალებას გამოვავლონოთ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსთან დაკავშირებული რა მსგავსებები და განსხვავებები არსებობს სხვადასხვა ქვეყნებში. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ თემატური სიმძიმის ცენტრი სამოქალაქო და ფინანსური სამართლის შედარებაზე მოდის. სტატიის მიზანი, ერთი მხრივ, არის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციაზე იურიდიული ცოდნის გლობალურ განზომილებაში მოძიება. თუმცა შედარებითი სამართალი პრაგმატულ ღონეზედაც მნიშვნელოვანია, რადგან შედარებითი სამართალი ხელს უწყობს სამართლის ჰარმონიზაციას, რაც თავის მხრივ არის წინარე საფეხური სუპრანაციონალური სამართლისაკენ მიმავალ გზაზე². შედარებით სამართალში გამოყენებადი მეთოდისათვის დამახასიათებელია ფუნქციურობა, რაც გულისხმობს ქართულ სამართალში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ქართული მართლწესრიგის პრიზმიდან კვლევის მასშტაბის ცნებათა სისტემის დადგენას. სწორედ შედარებითი სამართლებრივი მეთოდის დახმარებით შესაძლებელია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის შესახებ ევროკავშირსა და მსოფლიოს განვითარებად ქვეყნებში მიმდინარე უნიფიცირების ტენდენციების დანახვა და შეცნობა. აღნიშნული კი დაგვეხმარება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსთან დაკავშირებული „სამართლებრივი ნაციონალიზმის“³ დაძლევაში. სტატიაში მოცემული საკითხების კვლევისას გამოყენებულ იქნება შედარებით სამართალმცოდნეობა-

- 1 ცვაიგერტი, კ. და კოტცი, ჰ., 2000. შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში. ტომი 1. თბილისი: ჯისიანი, გვ. 36.
- 2 მუთჰორსტი, ო., 2019. სამართალმცოდნეობის საფუძვლები (მეთოდი-ცნება-სისტემა). თბილისი: გვ. 318.
- 3 ცვაიგერტი, კ. და კოტცი, ჰ., 2000. „შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში“ ტომი 1. ჯისიანი, გვ. 30.

ში მიღებული შემდეგი მრავალფუნქციონალური მეთოდები⁴: ა) შედარება თეორიულ და ემპირიულ დონეზე; ბ) დოქტრინული (ისტორიული) და სინქრონული შედარება; გ) გარე და შიდა (ევროკავშირის, სხვა ქვეყნების) შედარება; დ) მიკრო (სამართლის ნორმების დონეზე) და მაკრო (ქვეყნების, სამართლებრივი ოჯახის დონეზე); ე) აღწერილობით-ფუნქციონალური (მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია, როგორც ფინანსურ სისტემაში მინიჭებული სტატუსის და განხორციელებადი საქმიანობების) შედარება.

სტატიაში ასევე ყურადღება გამახვილებულია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის კვლევისას ინტერპრეტაციის ეტაპზე სამართალეკონომიკურ მიდგომებზეც, ე.ი. მსგავსებებსა და განსხვავებებზე იმის მიხედვით, თუ რომელ ქვეყანას აქვს მიღებული მიკროდაკრედიტების განხორციელებისას უფრო ეფექტიანი გადაჭრის გზისათვის, რადგან, რაც ერთი ქვეყნის მართლწესრიგში ეფექტიანია, სხვა ქვეყნის მართლწესრიგის პირობებში შეიძლება ზე-ეფექტიანი იყოს⁵.

მიკროდაფინანსებით დღევანდელ მსოფლიოში დაკავებული არიან როგორც საბანკო, ასევე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები. საკმაოდ ძნელია ზუსტი თარიღის დადგენა, თუ როდის და სად დაიწყო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის განვითარება. ეკონომიკურ ლიტერატურაში მიღებული ფაქტია ის, რომ მიკროდაფინანსების ცნება და პირველადი სტრუქტურის შექმნა და განვითარება დაკავშირებულია 1976 წელთან, როდესაც მუჰამად იუნიუსმა მიაღწია შეთანხმებას Janata Bank-თან სესხის გამოყოფაზე ბანგლადეშის გლეხების

სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის დასაფინანსებლად. სადაც ერთ მსესხებელზე გასაცემი სესხის თანხა არ აღემატებოდა ერთ აშშ დოლარს. ასე შეიქმნა სასოფლო მიკროსაფინანსო ბანკი Grameen Bank Prkalpa. სწორედ ხსენებული ბანკი უნდა იქნეს მიჩნეული მსოფლიოში პირველ მიკროსაფინანსო დაწესებულებად. 1976 წლიდან მიკროსაფინანსო საქმიანობად მიიჩნეოდა ფულადი სახსრების გამოყოფა მცირე სამეწარმეო საქმიანობისათვის.

დღეის მდგომარეობით მიკროსაფინანსო საქმიანობას ყველა ქვეყნისათვის გააჩნია მნიშვნელოვანი სოციალ-ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრის ფუნქცია, როგორებიცაა:

- სიღარიბის შემცირება ქვეყნის დაბალშემოსავლიანი მოსახლეების ეკონომიკურ პროცესებში ჩართვის გზით;
- ფინანსურ რესურსებთან ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა მცირე და მიკრო ბიზნესის სუბიექტებისათვის – financial inclusion.

გლობალურ დონეზე სწორედ სიღარიბის დაძლევის მიზნით და მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის დაბალ შემოსავლიანი მოსახლეობის ფინანსურ რესურსებთან ხელმისაწვდომობისათვის 2016 წელს საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტმა მიიღო სახელმძღვანელო ეფექტური საბანკო ზედამხედველობის შესახებ იმ ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც უზრუნველყოფდნენ ფინანსურ რესურსებთან მოსახლეობის ხელმისაწვდომობას⁶. აღნიშნული დოკუმენტი გლობალურ დონეზე განსაზღვრავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ ადეკვატური რეგულირების მე-

4 Саидов, А. Х., 2003. Сравнительное правоведение Учебник. Москва: гв. 44-45.

5 მუთჰარსტი, ო., 2019. სამართალმცოდნეობის საფუძვლები (მეთოდი-ცნება-სისტემა). თბილისი: გვ. 319.

6 Guidance on the Application of the Core Principles for Effective Banking Supervision to the Regulation and Supervision of Institutions Relevant to Financial Inclusion. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <www.bis.org/bcbs/publ/d383.htm> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ქანიშმებს მოსახლეობის მიკროფინანსირების პროცესის წარმართვისას.

ლოკალურ დონეზე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი განისაზღვრება ზოგიერთ ქვეყნებში ცალკე მიღებული სპეციალური კანონით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებზე. ისევე, როგორც საქართველოში, ასევე რუსეთის ფედერაციაში, ყაზახეთში განსაზღვრულია ცალკე სპეციალური კანონით, ხოლო მოლდოვაში ცალკე საკანონმდებლო აქტი სპეციალურად მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სტატუსის განსაზღვრის მიზნით მიღებული არ არის. სამართლებრივი თვალსაზრისით საქართველოსა და სხვა ზემოთ ხსენებულ ქვეყნებში იცნობენ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეგულირების სპეციალურ – პრუდენციულ და არასპეციალურ – არაპრუდენციულ რეგულირების მოდელებს. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეგულირების პრუდენციული მოდელით ხასიათდება როგორც საქართველო, ასევე მოლდოვა და რუსეთის ფედერაცია. სამართლებრივი თვალსაზრისით, საქართველოს მოდელიდან გამომდინარე ჩვენთვის საინტერესოა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ე.წ. პრუდენციული მართვის მოდელის დახასიათება. პრუდენციული რეგულირება ნიშნავს ქვეყნის ფინანსურ სისტემაში საკრედიტო ორგანიზაციების საქმიანობაზე რეგულირების დაწესებით მათ წინაშე არსებული საფინანსო რისკების შემცირებას და ამით გლობალურ დონეზე სისტემურ – ეკონომიკური რისკების შემცირებას⁷, მომხმარებელთა უფლებების დაცვას⁸.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების პრუდენციული რეგულირება მიზნად ისახავს უზრუნველყოს მარეგულირებლის ჩართულობით (ჩვენს შემთხვევაში საქართველოს და სხვა ქვეყნების ეროვნული/ცენტრალური ბანკის) დადგენილი წესების საფუძველზე საფინანსო სისტემის სტაბილური და სანდო ფუნქციონირება და საკრედიტო პროდუქტებით მოსარგებლე მომხმარებლების უფლებების მაქსიმალური დაცვა⁹. თავისთავად მიკროსაფინანსო საქმიანობა, როცა იგი მოიცავს საკუთარი სახსრებით (აქციონერების, დამფუძნებლების) სესხების გაცემას, ცხადია, არ მოითხოვს პრუდენციულ რეგულირებას, თუმცა პრუდენციული რეგულირების საჭიროება ჩნდება, როდესაც იგი კრედიტებს გასცემს ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან მოზიდული ფინანსური წყაროებიდან (თამასუქი, ობლიგაცია და ა.შ.)¹⁰. პრუდენციული რეგულირების მოდელისაგან განსხვავებით არაპრუდენციული რეგულირება მიზნად ისახავს ინდივიდუალური (სისტემურისაგან განსხვავებული) რისკების მართვას კონკრეტულ ორგანიზაციებში. არაპრუდენციული რეგულირებისას ყურადღება გამახვილებულია უფრო მომხმარებელთა უფლებების, საპროცენტო განაკვეთების, საკრედიტო ინფორმაციის, საკუთრების/კაპიტალის შეზღუდვის, საგადასახადო და საბუღალტრო რეგულაციების დადგენაზე. ჩვენს შემთხვევაში აღნიშნული რეგულირების სისტემა ახასიათებს მოლდოვის, აზერბაიჯანის, უკრაინისა და ესტონეთის მიკროსაფინანსო საქმიანობის მარეგულირებელ სამართლებრივ სისტემას. ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი რე-

- 7 Prudential regulation imposes standards that require firms to control risks and hold adequate capital, with the goal of protecting the markets from the sort of meltdown that is currently under way. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://www.thisismoney.co.uk/money/news/article-1670460/Prudentialregulation>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].
- 8 Microcredit Guarantee Funds in the Mediterranean Comparative Analysis Paola Leone and Pasqualina Porretta, Pasqualina Porretta. გვ. 17.
- 9 Чирков, А. В., 2018. Особенности правового регулирования микрофинансовой деятельности микрофинансовых организаций : монография. Москва: 176. გვ. 54.
- 10 იქვე. გვ. 81.

გულირების პრუდენციულ და არაპრუდენციულ მოდელებს შორის არის არა მარტის, რომ პრუდენციული მოდელის ქვეყნებში არის მიღებული ცალკე სპეციალური კანონი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებზე, არამედ, ასევე ისიც, რომ:

- ა) პრუდენციული რეგულირებისას მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობა მათი ფინანსური სტაბილურობის მიზნიდან გამომდინარე განისაზღვრება სახელმწიფო ზედამხედველობის მკაცრი სიტემით, ვიდრე არაპრუდენციული რეგულირებისას;
- ბ) პრუდენციული რეგულირების ობიექტს წარმოადგენს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობის იმ საკითხების სისტემური რეგულირება, რომელიც დაკავშირებულია ფინანსური რესურსების ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან მოზიდვასთან. ხოლო რეგულირების სუბიექტებს წარმოადგენენ მხოლოდ მიკროსაფინანსო კომპანიები;
- გ) არაპრუდენციული საგან განსხვავებით, პრუდენციული რეგულირებისას მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებზე დაწესებული შეზღუდვები ძირითადად ეხება: კაპიტალის მინიმალურ ზღვარს, მხოლოდ დაშვებული საქმიანობების სახეების განსაზღვრას, საქმიანი რეპუტაციისა და მენეჯმენტის/დამფუძნებელთა (10%-ზე მეტი წილის მქონე) მიმართ შესაბამისობის კრიტერიუმების დაწესებას, ეკონომიკური ნორმატივებისა და სესხებზე სავალდებულო

რეზერვის მოთხოვნების დადგენას, აფილირებულ და დაკავშირებულ პირებზე სესხების გაცემის მხრივ არსებული შეზღუდვების დადგენას¹¹. სწორედ პრუდენციული და არაპრუდენციული რეგულირების მოდელის შედარებით-სამართლებრივი მეთოდებით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრა წარმოადგენს წინამდებარე სტატიის ძირითად მიზანს.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი საქართველოში

„ყველას ესმის, რომ ფული მნიშვნელოვანია. ღარიბების უნიკალურ პრობლემას წარმოადგენს იმ ინსტიტუტების არარსებობა, რომლებიც მათ მისცემდა ფულს. მიკროდაკრედიტება წყვიტავს ამ პრობლემას ეფექტური ბიზნეს-მოდელის საფუძველზე“¹²

მუჰამედ იუნიუს ალან ჟალი

დღეის მდგომარეობით საქართველოში „საქართველოს ეროვნული ბანკის“ მონაცემებით, 2021 წლის 09 მარტის თვის მონაცემებით, რეგისტრირებულია 34 მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია,^{*} რომელთა მთლიანი ვალდებულებები და კაპიტალი, მათ შორის დაბანდება, შეადგენს 975 871 314 ლარს.^{**} მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის მთავარ დოკუმენტად მიიჩნევა 2006 წლის 18 ივლისს

11 იქვე. გვ. 74-75.

12 Юнус, М. и Жоли, А., 2010. «Создавая мир без бедности Социальный Бизнес и будущее капитализма». Москва: гв. 96.

* [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=529>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

** [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=743>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

მიღებული კანონი „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“, რომელიც შედგება 12 მუხლისაგან. კანონის მე-3 მუხლის 1-ელი პუნქტი განსაზღვრავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ ცნებას, როგორც „შუღლდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების ან სააქციო საზოგადოების სამართლებრივი ფორმით დაფუძნებულ იურიდიულ პირს, რომელიც მისი განაცხადის საფუძველზე რეგისტრირებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ და ახორციელებს ამ კანონით გათვალისწინებულ საქმიანობას საქართველოს ეროვნული ბანკის ზედამხედველობით“. სტატუსთან დაკავშირებული ცვლილებებით ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით: „მხოლოდ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციაა უფლებამოსილი, თავის საფირმო სახელწოდებაში – „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული აღნიშვნის გარდა შეიტანოს ტერმინი – „მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია“ ან მისი აბრევიატურა „მისო“. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საქმიანობის სამართლებრივი ბუნება სრულად ჩანს საქმიანობის იმ ჩამონათვალში, რასაც განსაზღვრავს ხსენებული კანონის მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტი, რომლის თანახმადაც, მიკროსაფინანსო საქმიანობად ითვლება:

„ა) იურიდიული და ფიზიკური პირებისათვის მიკროსესხების, მათ შორის, სამომხმარებლო, სალომბარდო, იპოთეკური, არაუზრუნველყოფილი, ჯგუფური და სხვა სესხების (კრედიტების) გაცემა; ამ მიზნით საკრედიტო საგადახდო ბარათის გამოშვება;

ბ) ინვესტირება სახელმწიფო და საჯარო ფასიან ქალაქებში;

გ) ფულადი გზავნილების განხორციელება;

დ) სადაზღვევო აგენტის ფუნქციის შესრულება;

ე) მიკროდაკრედიტებასთან დაკავშირებული საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა;

ვ) სესხების (კრედიტების) მიღება რეზი-

დენტი და არარეზიდენტი იურიდიული და ფიზიკური პირებისაგან;

ვ¹) „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ჰ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული აგენტის ფუნქციის შესრულება;

ვ²) ამ პუნქტის „ა“-„ვ¹“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული საქმიანობის განსახორციელებლად ქონების იჯარით გაცემა;

ზ) იურიდიული პირების საწესდებო კაპიტალის წილების ფლობა, რომელთა ჯამური ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს ამ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საწესდებო კაპიტალის 15%-ს;

თ) საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა ფინანსური მომსახურებები და ოპერაციები: მიკროლიზინგი, ფაქტორინგი, დერივატივის დადება, ვალუტის გადაცვლა, თამასუქებისა და ობლიგაციების გამოშვება, რელიზაცია და გამოსყიდვა, აგრეთვე ამ ფინანსურ მომსახურებებსა და ოპერაციებთან დაკავშირებული სხვა ოპერაციები“.

აღნიშნულ ჩამონათვალში ბანკებისაგან განსხვავებით არაა ფინანსური სახსრების მოზიდვის პირადაპირი საშუალება – დეპოზიტების მიღება, რაც კანონის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას პირდაპირი კანონის იმპერატიული წესით აკრძალული აქვს.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციად იურიდიული პირის მხოლოდ სახელმწიფო რეგისტრაციის გარდა, აუცილებელია მისი რეგისტრაცია საქართველოს ეროვნულ ბანკში. სწორედ ეროვნულ ბანკში რეგისტრაციის შემდეგ იურიდიული პირი იძენს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის-იურიდიული პირის სამართლებრივ სტატუსს. აღნიშნული რეგისტრაციის წესი კი განსაზღვრულია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ 2018 წლის 05 აპრილის ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის N58/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქართველოს ეროვნულ ბანკში რეგისტრაციის

წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“, დებულებით განისაზღვრა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიცენზირების წესი და პირობები¹³. ხსენებული წესის მე-3 მუხლი ადგენს შემდეგი აუცილებელი დოკუმენტებისა და პირობების ჩამონათვალს, რომლის წარდგენის საფუძველზე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას ენიჭება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი და მასზე სტატუსის მინიჭების დღიდან მოქმედებას იწყებს ფინანსური დაწესებულებისა და ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მოთხოვნების შესრულების ვალდებულებები.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სტატუსის მისაღებად ეროვნულ ბანკს წარედგინება ამონაწერი მეწარმეთა და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების რეესტრიდან, რაც შეეხება სააქციო საზოგადოების შემთხვევას, დამატებით წარმოსადგენია რეგისტრატორის მიერ გაცემული ამონაწერი. აგრეთვე წარსადგენია ორგანიზაციის წესდება, პარტნიორთა/აქციონერთა გადაწყვეტილება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციად რეგისტრაციის თაობაზე, ინფორმაცია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სათავო დაწესებულებისა და ფილიალების ადგილსამყოფელის შესახებ (დანართი №2); ეროვნულ ბანკს აგრეთვე უნდა წარედგინოს ის დოკუმენტაცია, რომელიც ადასტურებს იმ უძრავ ქონებაზე სარგებლობის ან საკუთრების უფლებას, სადაც მომავალში განთავსდება მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ან/და მისი ფილიალი. ამასთან აუცილებელია, რეგისტრაციის მომენტისთვის არსებული ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ინფორმაცია (ბალანსი, მოგება-ზარალის უწყისი, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი აუდიტორული დასკვნა). ეროვნულ ბანკს წარედგინება ბიზნეს გეგმა, რომელიც უნდა

მოიცავდეს ბიზნეს სტრატეგიას, მინიმუმ 2 წელზე გათვლილ საბიუჯეტო გეგმასა და ფინანსური მაჩვენებლების პროგნოზს. ასევე, საინფორმაციო ტექნოლოგიების საწყის ეტაპზე დასაწერ მინიმუმსა და მომდევნო საოპერაციო პერიოდში დაწერვის გეგმას. ამასთან სავალდებულოა ორგანიზაციული სტრუქტურისა და შინაგანაწესის და „სარეგისტრაციო მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული სარეგისტრაციო მოსაკრებლის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენა. აგრეთვე, ეროვნულ ბანკს წარედგინება 1 000 000 მილიონი (ერთი მილიონი) ლარის ოდენობით განადღებული კაპიტალის დამადასტურებელი საბანკო ამონაწერი და ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ აქციები ან წილი არ არის დაგირავებული რაიმე სხვა ვალდებულების უზრუნველსაყოფად. ასევე სავალდებულოა წარდგენილ იქნეს სათავო ოფისისა და ქვედანაყოფების გარე პერიმეტრზე ვიდეომეთვალყურეობის სისტემის დამონტაჟების აქტის/აქტების ასლი.

ამასთან ეროვნულ ბანკს წარედგინება პარტნიორთა/აქციონერთა და ბენეფიციარ მესაკუთრეთა შესახებ შემდეგი სახის დოკუმენტები:

- მნიშვნელოვანი წილის მფლობელთა პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტები (პირადობის მოწმობის ან პასპორტის ასლი);
- მნიშვნელოვანი წილის როგორც უშუალო, ისე ბენეფიციარი მესაკუთრის შესახებ დეკლარაცია ყოველწლიურად, არაუგვიანეს 15 ივნისისა (დანართი №3 და №4);
- მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მფლობელობის სტრუქტურა – ინფორმაცია მფლობელობის ყველა დონის შესახებ, როგორც უშუალო, ისე შუალედური და მნიშვნელოვანი

13 საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2018 წლის 05 აპრილის N58/04 ბრძანება. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4131861?publication=0>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

წილის მფლობელი ბენეფიციარების ჩათვლით;

- ცნობა მნიშვნელოვანი წილის მფლობელის ნასამართლობის შესახებ.
- ინფორმაცია შესაკუთრე ფიზიკური და იურიდიული პირების ფინანსური მდგომარეობის, შემოსავლის წყაროსა და ამ შემოსავლების წარმომავლობის შესახებ;

ადმინისტრატორთა შესახებ წარსადგენია შემდეგი სახის დოკუმენტები:

- ცნობა ადმინისტრატორთა შესაფერისობის კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შესახებ, რომელიც დადასტურებული იქნება ზემდგომი ორგანოს მიერ (დანართი №5);
- პარტნიორთა/აქციონერთა კრების ოქმი სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების დანიშვნის შესახებ;
- სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმი სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარის არჩევის შესახებ;
- სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმი დირექტორის/დირექტორთა დანიშვნის შესახებ;
- პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტები (პირადობის მოწმობის ან პასპორტის დადასტურებული დოკუმენტის ასლი), ხოლო დირექტორებისთვის ასევე ინფორმაცია საქართველოს მოქალაქეობის ან საქართველოს რეზიდენტობის შესახებ, ყოველწლიურად არაუგვიანეს 15 ივნისისა;
- უმაღლესი განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტის ასლი;
- ინფორმაცია კვალიფიკაციისა და პროფესიული გამოცდილების შესახებ;
- ინფორმაცია ფინანსური ვალდებულებების შესახებ;
- ორი სარეკომენდაციო წერილი გაცე-

მული იმ პირთა მიერ, რომლებთანაც მუშაობდა აღნიშნული პირი;

- ცნობა ნასამართლობის შესახებ.

სავალდებულოა უსაფრთხოების დაცვის გარანტიების შექმნაც, რისთვისაც ეროვნულ ბანკში წარსადგენია სათავო ოფისსა და მის ფილიალში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაცვის პოლიციის დეპარტამენტთან დაცვის საგანგაშო დილაკის მომსახურებაზე გაფორმებული ხელშეკრულების ასლი, საგანგაშო დილაკის დამონტაჟების შეუძლებლობის შემთხვევაში – შესაბამისი ცნობა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან.

რაც შეეხება სამართლებრივ ვადებს, რომლის გასვლის შემდეგაც იურიდიული პირი იძენს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსს, იგი შეადგენს ზემოთ ხსენებული დოკუმენტაციის ეროვნულ ბანკში წარდგენის შემდეგ 45 სამუშაო დღეს, რომლის გასვლის შემდეგ ან ამ ვადაში ეროვნული ბანკი იღებს დასაბუთებულ გადაწყვეტილებას და გამოსცემს ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ – სამართლებრივ აქტს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის რეგისტრაციის, ან რეგისტრაციაზე უარის თქმის თაობაზე. ამასთან საქართველოს ეროვნული ბანკის დისკრეციული უფლებაა დაინტერესებულ იურიდიულ პირს ხსენებული ვადის ამოწურვამდე უარი უთხრას რეგისტრაციაზე. უარის მიზეზი კი შეიძლება გახდეს წარმოსადგენი დოკუმენტების დამატებით მიცემულ 30-დღიან ვადაში წარუდგენლობა ან კომპანიის რთული/გაურკვეველი სადამფუძნებლო სტრუქტურა, ან/და კაპიტალის წარმომავლობის დაუდასტურებლობა, პარტნიორის/აქციონერის ან დირექტორის მიერ რეგისტრაციის მოთხოვნამდე ეროვნული ბანკის მიერ დაკისრებული ჯარიმის გადაუხდელობა. ამასთან რეგისტრაციის თაობაზე ეროვნული ბანკის ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტში

საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ რეკვიზიტებთან ერთად აღინიშნება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საფირმო სახელწოდება, რეგისტრაციის ნომერი და თარიღი. რეგისტრაციის დასრულების შემდეგ კი ინფორმაცია რეგისტრაციის თაობაზე აისახება ეროვნული ბანკის რეგისტრაციის რეესტრში და გამოქვეყნდება ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდზე.

გარდა აღნიშნულისა, რეგისტრაციის ამავე წესით ყველა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას უნდა გააჩნდეს აუცილებელი ტექნიკური მოწყობილობები: ყალბი ფულის ამომცნობი მოწყობილობა, ვიდეო მეთვალყურეობისა და დაცვის სისტემა, საგანგაშო ღილაკი და ა.შ. აღნიშნული მოთხოვნები დაკავშირებულია უსაფრთხოების იმ მინიმალური სტანდარტის დაცვასთან, რომელიც აუცილებელია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, როგორც ფინანსური სისტემის სუბიექტების, უსაფრთხო ფუნქციონირებისათვის. სარეგისტრაციო პირობების მხრივ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები ასევე წარმოადგენენ ფულის გათეთრების წინააღმდეგ მიმართული მონიტორინგის მხრივ განმახორციელებელ სუბიექტებსაც და მათზე მთლიანად ვრცელდება საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის მოთხოვნები, რეგისტრაციისა და საქმიანობის წარმართვისას მონიტორინგს დაქვემდებარებული გარიგებების შესახებ ინფორმაციის გაგზავნის ვალდებულებები.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის, როგორც პრუდენციულ რეგულირებას დაქვემდებარებული სუბიექტის, სამართლებრივი სტატუსი ნათლად ჩანს მის კაპიტალსა და მენეჯმენტის მხრივ დაწესებული მოთხოვნებიდანაც. კერძოდ, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის მისაღებად აუცილებელია იურიდიულ პირს გააჩნდეს საკუთარი ფინანსური სახსრები, რომლის ოდენობა უნდა შეადგენდეს 1 000 000 ლარს. ხსენებული თანხა კანონის მე-6

მუხლის 1-ლი პუნქტით უნდა იყოს განაღდებული კაპიტალი და მხოლოდ ფულადი ფორმით უნდა იყოს შევსებული. ამასთან, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ვალდებულია საქმიანობის მთელი პერიოდის განმავლობაში არ შეამციროს ხსენებული თანხა, როგორც განაღდებული კაპიტალის მინიმალური ოდენობა. თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამავე მუხლის მე-4 პუნქტით საქართველოს ეროვნული ბანკის დისკრეციული უფლებაა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას სამართლებრივი აქტით განუსაზღვროს საზედამხედველო კაპიტალის ოდენობა და ფორმირების წესი. აღნიშნული წესი საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა განსაზღვრა 2018 წლის 05 ივლისის №143/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობის ზედამხედველობისა და რეგულირების წესის“ მე-2 მუხლის ი-ქვეპუნქტით, საზედამხედველო კაპიტალი არის – კაპიტალის სახეობა, რომელსაც მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ქმნის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საქმიანობის განხორციელებისათვის, მოსალოდნელი თუ მოულოდნელი ფინანსური დანაკარგების/ზარალის განეიტრალებისათვის და სხვადასხვა სახის რისკისაგან დასაცავად. ამავე წესის მე-4 მუხლით კი განისაზღვრა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საზედამხედველო კაპიტალის გაანგარიშების წესი. ყოველივე ზემოთ ხსენებული კი, კიდევ ერთხელ ადასტურებს საქართველოში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეგულირების პრუდენციული მოდელის არა მარტო არსებობას, არამედ ფუნქციონირებასაც.

საყურადღებოა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მენეჯმენტის, დირექტორებისა და მესაკუთრეების მხრივ კანონითა და საქართველოს ეროვნული ბანკის პრუდენციული რეგულატორის მხრივ დაწესებული სამართლებრივი მოთხოვნებიც. საქართველოს კანონის „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ მე-7 მუხლი

განსაზღვრავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მენეჯმენტის მხრივ არსებულ მოთხოვნებს, რომლითაც მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის დირექტორი (დირექტორთა საბჭოს წევრი):

ა) არ შეიძლება იმავდროულად იყოს რომელიმე კომერციული ბანკის, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულების – საკრედიტო კავშირის ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის პარტნიორი (აქციონერი), სამეთვალყურეო ან/და დირექტორთა საბჭოს წევრი.

პირს ასევე ეკრძალება იყოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის დირექტორი თუ:

ა) მონაწილეობდა ოპერაციაში, რომელმაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა კომერციულ ბანკს, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებას, საკრედიტო კავშირს ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, ან შელახა კომერციული ბანკის, ან არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულების – საკრედიტო კავშირის ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის, ან არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულების – საკრედიტო კავშირის ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის გადახდისუნარობა, ან გაკოტრება;

ბ) იყო კომერციული ბანკის, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულების – საკრედიტო კავშირის ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ადმინისტრატორი და მისი საქმიანობის შედეგად აღნიშნული კომერციული ბანკი, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულება – საკრედიტო კავშირი ან მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია გადახდისუნარო გახდა;

გ) არ შეასრულა ფინანსური ვალდებულება რომელიმე კომერციული ბანკის, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულების – საკრედიტო კავშირის ან სხვა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიმართ;

დ) ნასამართლევია მძიმე ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისათვის, ტერორიზმის დაფინანსებისათვის ან/და უკანონო

შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის, ან სხვა ეკონომიკური დანაშაულისათვის;

ე) მას არა აქვს სათანადო განათლება ან/და გამოცდილება.

საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი რეგულირება ვრცელდება არა მარტო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის დირექტორებზე, არამედ მის მესაკუთრეებზეც, კერძოდ, ამავე მუხლის მე-4 პუნქტით პირს ეკრძალება:

ა) იყოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მნიშვნელოვანი წილის მფლობელი ან ბენეფიციარი მესაკუთრე, თუ იგი ნასამართლევია მძიმე, ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისათვის, ტერორიზმის დაფინანსებისათვის ან/და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის, ან სხვა ეკონომიკური დანაშაულისათვის.

ბ) იყოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მნიშვნელოვანი წილის მფლობელი ან ბენეფიციარი მესაკუთრე, თუ საქართველოს ეროვნულ ბანკს აქვს ინფორმაცია, რომ იგი ახორციელებს უკანონო საქმიანობას ან/და არაჯანსაღ, ან/და საფრთხის შემცველ სამეწარმეო პრაქტიკას.

ხოლო ამავე მუხლის მე-5 პუნქტით პირი, რომელიც აპირებს შეიძინოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მნიშვნელოვანი წილი იმ ოდენობით, რომ ამ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის კაპიტალში მისი ან მისი ბენეფიციარი მესაკუთრის (ბენეფიციარი მესაკუთრეების) მონაწილეობა 10%-ს ან 50%-ს გადააჭარბებს, ვალდებულია საქართველოს ეროვნულ ბანკს წარუდგინოს განაცხადი და დოკუმენტაცია.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის ერთ-ერთ ძირითად განმასხვავებელ ნიშანად მიიჩნევა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაში მიკრო სესხების გაცემა. მიკროკრედიტი ხსენებული კანონის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით არის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით გათვალისწი-

ნებული ვადიანობის, დაბრუნებადობის, ფასიანობის და მიზნობრიობის პირობების შესაბამისად მსესხებელზე ან მსესხებელთა ჯგუფზე გაცემული ფულადი თანხა. ხოლო ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიერ გაცემული მიკროკრედიტის მაქსიმალური ჯამური ოდენობა ერთ მსესხებელზე არ უნდა აღემატებოდეს 100 000 (ასი ათას) ლარს. უშუალოდ სესხის გაცემის სამართლებრივი პირობები კი განისაზღვრება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციასა და მსესხებელს შორის გაფორმებული წერილობითი საკრედიტო ხელშეკრულებით საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-628¹-ე და 876-873-ე მუხლების შესაბამისად. ამასთან სესხი კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტით შეიძლება იყოს ჯგუფური ან ინდივიდუალური, უზრუნველყოფილი ან საბლანკო. რაც შეეხება მიკროსესხის გაცემის წესებს და პირობებს, საპროცენტო განაკვეთის ოდენობას, საკომისიო გასამრჯელოს და მომსახურების გადასახდელს ადგენს თვით მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მირკო სესხების პირობების სამართლებრივი პრუდენციული რეგულირების ხასიათი ჩანს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიმართ 2017 წლის 1 მაისიდან მოქმედი საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2021 წლის მარტის №32/04 ბრძანების საფუძველზე დამტკიცებული „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“-დან¹⁴. აღნიშნულმა წესმა შეცვალა 2016 წელს არსებული თითქმის ანალოგიური შინაარსის წესი. ესაა ის ძირითადი დოკუმენტი, რომლის მიხედვითაც, საქართველოში მოქმედ ყველა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, ფინანსურ დაწესებულებებს უკისრებათ ვალდებულება სწორედ

ამ წესის შესაბამისად გააფორმონ ყველა საფინანსო და მათ შორის საკრედიტო პროდუქტზე დოკუმენტები და ამ კუთხით დაიცვან მომხმარებელთა უფლებები.

მომხმარებელთა უფლებების კუთხით საყურადღებოა ხსენებული წესის მე-7 მუხლით განსაზღვრული მოთხოვნები, რომლითაც საქართველოში მოქმედმა ყველა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციამ უნდა უზრუნველყოს მომხმარებლისათვის საფინანსო პროდუქტის პირობების შესახებ უტყუარი, გასაგები და გადაწყვეტილების მიღებისათვის აუცილებელი, წინასწარ ცნობილი და მის ხელთ არსებული სრული ინფორმაციის – ყველა ფინანსური ხარჯის – კლიენტისათვის მიწოდება. მათ შორის, საპროცენტო განაკვეთი, საპროცენტო განაკვეთის ტიპი – ფიქსირებული, ინდექსირებული ან ცვლადი, ინფორმაცია იმ ფინანსური ხარჯების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებულია ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის გამოთვლაში, ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი, პრეტენზიის წარდგენის ფორმები, დავების გადაწყვეტის წესი, კრედიტის ვადა, ხელშეკრულების მოქმედების ვადა, კრედიტის ტიპი, კრედიტის მთლიანი თანხა, გადასახდელი მთლიანი თანხის ოდენობა, კრედიტის მთლიანი თანხიდან მისაღები თანხის პირობები, შესაძლო პირგასამტეხლოს ოდენობა და მისი გაანგარიშების წესი, ხელშეკრულების შეწყვეტის პირობები და პროცედურები, კრედიტის ვადაზე ადრე დაფარვის უფლება და შესაძლო დამატებითი ხარჯები, მოთხოვნილი თავდებობა, უზრუნველყოფის საშუალება და დაზღვევა, ასეთის არსებობისას საკრედიტო შუამავლის დასახელება, საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის (საიდენტიფიკაციო) ნომერი, სამართლებრივი ფორმა, საქართველოს ეროვნულ ბანკში რეგისტრაცი-

14 „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5117792?publication=0>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ის/ლიცენზირების ფორმა, რეგისტრაციის მისამართი და საკონტაქტო ტელეფონის ნომერი, მსესხებლის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში მოსალოდნელი შედეგები, კრედიტის დაფარვის გრაფიკი. ამდენად, სწორედ ხსენებული წესებით მკვიდრდება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ შეთავაზებულ მომსახურებაში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მათალი სტანდარტები, რომლებიც მიღებულია ევროკავშირისა და მსოფლიოს წარმატებული ეკონომიკების ქვეყნებში.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მისი ლიკვიდაციის საკითხის განხილვას. ლიკვიდაციის წესი, პრუდენციული ზედამხედველობის მოდელიდან გამომდინარე, განსაზღვრულია, როგორც კანონის მე-10¹-მუხლით, ასევე საქართველოს ეროვნული ბანკის 2018 წლის 05 აპრილის N59/04 ბრძანებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის წესის“ საფუძველზე. საქართველოში მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია თავის სტატუსს კარგავს მისი რეგისტრაციის გაუქმების შედეგად (კანონის მე-10¹-მუხლის 1-ლი პუნქტი). რეგისტრაციის გაუქმება სამართლებრივი შინაარსიდან გამომდინარე ნიშნავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სტატუსის და, არა, როგორც იურიდიული პირის, ლიკვიდაციის პროცესის დაწყებას. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდატორის ფუნქციებს ასრულებს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დანიშნული პირი. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის პროცესის დაწყებისთანავე წყდება იძულებითი აღსრულება. აღსანიშნავია ისიც, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის დასრულებამდე ლიკვიდაციის პროცესში მყოფი მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია არ კარგავს სამართლებრივ სტატუსს, როგორც მიკროსაფინანსო ინსტიტუტი (კანონის მე-

10¹-მუხლის მე-7 პუნქტი). მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის პროცესის დასრულების შემდეგ საქართველოს ეროვნული ბანკის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი წარედგინება შესაბამის მარეგისტრირებულ ორგანოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის რეგისტრაციის და მისი შესაბამისი რეესტრიდან ამოღების მიზნით. მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია, ეროვნული ბანკის შესაბამისი ბრძანების საფუძველზე, სამეწარმეო რეესტრში არეგისტრირებს ლიკვიდაციის პროცესის დაწყებას, რომლის დასრულებამდე იგი არ კარგავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსს, თუმცა თავის ძირითად საქმიანობას აწარმოებს მხოლოდ ეროვნული ბანკის მიერ დანიშნული ლიკვიდატორის მეშვეობით. თვით ლიკვიდაციის პროცესი კი ზემოთ ხსენებული N59/04 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქციის მე-7 მუხლით, ლიკვიდაციის პროცესის ხანგრძლივობა განისაზღვრება ლიკვიდაციის პროცესში მყოფი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ვალდებულებების გასტუმრების ხანგრძლივობით, რომელიც, თავის მხრივ, დამოკიდებულია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის აქტივების რეალიზაციასა და სასამართლო საქმეების დასრულების ვადებზე. ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით კი ლიკვიდაციის პროცესი დასრულებულად ითვლება, თუ სრულადაა დაფარული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიმართ არსებული ყველა მოთხოვნა.

მცირე დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ საქართველოში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების პრუდენციული რეგულირების სამართლებრივი მოდელი და მისი სამართლებრივი სტატუსი შეიცავს ბევრ მსგავს და განმასხვავებელ ელემენტებს, რომლებიც საფუძველია მიკროსაფინანსო სფეროს განვითარებისათვის. ამ მხრივ საყურადღებოა, პირველ რიგში, იმ ქვეყნების მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამა-

რთლებრივი სტატუსის განსაზღვრა, რაც დაკაშირებულია მათი რეგულირების პრუნდენციულ მოდელთან. ასეთ ქვეყნად კი, პირველ რიგში, უნდა მივიჩნიოთ რუსეთის ფედერაცია და ყაზახეთი. თუმცა გაცილებით ფართო მასშტაბითა და მრავალფეროვნებით გამოირჩევიან მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები იმ ქვეყნებში, რომლებიც არაპრუნდენციული მართვის მოდელს მიეკუთვნებიან, კერძოდ, მოლდოვა.

ვფიქრობთ, უპრიანია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის დახასიათება დავიწყოთ რუსეთის ფედერაციის მაგალითებზე.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი რუსეთში

„როცა რომელიმე ქვეყანაში არღვევენ სიტყვის ან რწმენის თავისუფლებას, ამაზე საპასუხოდ მობილიზირდება გლობალური პროტესტები. ხოლო როცა სიღარიბე არღვევს დედამიწის მოსახლეობის ნახევარზე მეტის უფლებებს, ჩვენ, როგორც წესი, უგულებელვყოფთ ამ პრობლემას და თითქოს არაფერი ხდება, ვკავდებით ისევ ჩვენი მიმდინარე საქმეებით“.¹⁵

მუჰამედ იუნიუს ალან ჟოლი

რუსეთის ფედერაციაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, როგორც მიკროფინანსირების საშუალება, არის ნათელი მაგალითი სოციალური მეწარმეობის, რომელიც წარმოადგენს ერთგვარ სოციალურ სიმბიოზის მქონე კომერციული ეფექტის მიღწევის საშუალებას. ამდენად მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობა მიმართულია მომხმარებელთა, როგორც მცირე მეწარმე-

თა, ასევე ინდივიდუალური მეწარმეობის დაკმაყოფილებისაკენ ფინანსური რესურსებით. მიკროსაფინანსო საქმიანობის სამართლებრივი სტატუსის ძირითად განმსაზღვრელ დოკუმენტად რუსეთის კანონმდებლობით მიჩნეულია 2010 წლის 02 ივლისს მიღებული კანონი „მიკროსაფინანსო საქმიანობისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ 2012 წლის 02 დეკემბრის კანონი „სამომხმარებლო კრედიტის (სესხის) შესახებ. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის სრულ სურათს გვაძლევს სწორედ კანონი „მიკროსაფინანსო საქმიანობისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“, რომელიც შედგება 17 მუხლისაგან. კანონის პირველივე მუხლიდან აშკარად ჩანს, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების პრუნდენციული რეგულირების სამართლებრივ ინსტიტუტს წარმოადგენს რუსეთის ცენტრალური ბანკი. ხსენებული კანონის ზოგადი ნაწილი (მუხლი მე-2, პუნქტი 1-ლი) განსაზღვრავს მიკროდაკრედიტებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის შემადგენელ ელემენტებს. კერძოდ, ხსენებული პუნქტით განსაზღვრულია მიკროსაფინანსო საქმიანობის, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის, მიკროსაფინანსო კომპანიის, მიკროსაკრედიტო კომპანიის, მიკროსესხისა და მიკროსასესხო ხელშეკრულების ცნებებს. მიკროსაფინანსო საქმიანობად კანონი თვლის იურიდიული პირების საქმიანობას, რომლებსაც გააჩნიათ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სტატუსი, ასევე სხვა იურიდიული პირების საქმიანობას, რომლებიც უფლებამოსილნი არიან ამავე კანონის მე-3 მუხლით განსაზღვრული წესით განახორციელონ მიკროფინანსირება – გასცენ მიკრო სესხები. აღნიშნული ორგანიზაციების ჩამონათვალსა და სამართლებრივ სტატუსს განსაზღვრავს 2012 წლის 02 დეკემბრის კანონი „სამო-

15 Юнус, М. и Жоли, А., 2010. Создавая мир без бедности Социальный Бизнес и будущее капитализма. Москва: гв. 126.

მხმარებლო კრედიტის (სესხის) შესახებ. თვით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას კანონი მიიჩნევს (მუხლი მე-2, პუნქტი მე-2) იურიდიულ პირს, რომელიც ახორციელებს მიკროსაფინანსო საქმიანობას და რომლის შესახებ ცნობები შეტანილია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სახელმწიფო რეესტრში და რომლებიც თავის საქმიანობას აწარმოებენ ან მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ან/და მიკროსაკრედიტო კომპანიის სახით. რაც შეეხება თვით მიკროსაფინანსო კომპანიას, მისი სამართლებრივი სტატუსის დამდგენი ცნება განისაზღვრება, როგორც „მიკროსაფინანსო საქმიანობის სახე კანონის მე-12 მუხლის 1-ლი და მე-2 პუნქტებით დადგენილი შეზღუდვების გათვალისწინებით (თავდებად გამოსვლაზე, მიკროსესხების უცხოურ ვალუტაში გაცემაზე, საპროცენტო სარგებლის ცვლილებაზე ან/და გაზრდაზე, ფასიანი ქაღალდებით საფონდო ბირჟაზე ვაჭრობის, მსესხებელზე 5 000 000 რუბლზე მეტი სესხების გაცემის, უზრუნველყოფილი სესხების: გირავნობა, იპოთეკა, ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან ფინანსური რესურსების მოზიდვის აკრძალვა) აკმაყოფილებს კანონისა და რუსეთის ცენტრალური ბანკის პრუდენციული კონტროლის მოთხოვნებს. საინტერესო ასევე კანონით (მე-2 მუხლის 2.2. პუნქტი) მიკროსაკრედიტო კომპანიის სამართლებრივი სტატუსიც, რომელიც ასევე ითვლება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციად, რომელზეც ვრცელდება შემდეგი შეზღუდვები: თავდებად გამოსვლაზე, მიკროსესხების უცხოურ ვალუტაში გაცემაზე, საპროცენტო სარგებლის ცვლილებაზე ან/და გაზრდაზე, ფასიანი ქაღალდებით საფონდო ბირჟაზე ვაჭრობის, მსესხებელზე 5 000 000 რუბლზე მეტი სესხების გაცემის, უზრუნველყოფილი სესხების – გირავნობა, იპოთეკა, ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან ფინანსური რესურსების მოზიდვის, ბინათმშენებლობის ამხანაგობაში მეწილედ ყოფნაზე და ნებისმიერი მეწილის მიმართ მოთხოვნე-

ბის ფლობაზე, ობლიგაციების გამოშვებისა და განთავსების, მსესხებელზე – ფიზიკურ პირზე მიკრო სესხის გაცემა, თუკი უკვე გაცემული მიკრო სესხების საერთო ოდენობა აღემატება 500 000 რუბლს, ასეთი სესხების გაცემაზე აკრძალვა.

ამდენად, კანონი სამართლებრივად ხსენებული შეზღუდვების დაწესებით ერთმანეთისაგან მიჯნავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას და მიკროსაკრედიტო კომპანიას. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსთან მჭიდროდაა დაკავშირებული მიკრო სესხისა და მიკროსესხის ხელშეკრულებების ცნებებიც. ხსენებული კანონის მე-2 მუხლის მე-3 – მე-4 პუნქტით მიკროსესხად და მიკროსესხის ხელშეკრულებად მიიჩნევა მსესხებელზე სესხის ხელშეკრულებით განსაზღვრული პირობებით გაცემული სესხი, რომლის საერთო ოდენობა არ აღემატება ამავე კანონით დადგენილ ოდენობას, კერძოდ 500 000 რუბლიდან 5 000 000 – რუბლს.

რუსეთში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები ხსენებული კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე უფლებამოსილი არიან სამომხმარებლო სესხები გასცენ კანონის „სამომხმარებლო კრედიტის (სესხის) შესახებ“ მოთხოვნების დაცვით. აღნიშნული სესხების გაცემის თავისებურებებს კი შევხებით სტატიის შემდეგ ნაწილში. იმისათვის, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებმა აღნიშნული სამართლებრივი სტატუსი შეიძინონ, ისინი ვალდებული არიან კანონის მე-5 მუხლის 1-ლი – მე-4 პუნქტების საფუძველზე რუსეთის ცენტრალური ბანკის 2020 წლის 19 ნოემბრის N5627-უ ბრძანებით დამტკიცებული „რუსეთის ბანკის მიერ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეესტრის წარმოების შესახებ“ მოთხოვნების საფუძველზე უნდა დარეგისტრირდნენ სახელმწიფო რეესტრში. სწორედ ხსენებულ რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ იძენს ნებისმიერი სახის მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია (მიკროსაფინანსო,

მიკროსაკრედიტო) ხსენებულ სტატუსს ეროვნული ბანკის მიერ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეესტრში რეგისტრაციის დღიდან. თუმცა, სანამ ხსენებულ რეგისტრაციას მოახდენს, იურიდიული პირი ვალდებულია ჯერ რუსეთის კანონმდებლობის შესაბამისად გაიაროს სახელმწიფო რეგისტრაცია, როგორც იურიდიულმა პირმა. ასეთი იურიდიული პირები კი კანონის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით შეიძლება იყოს: ფონდი, ავტონომიური არაკომერციული ორგანიზაცია, ორგანიზაციული წარმონაქმნი (საბიუჯეტო ორგანიზაციის გარდა), არაკომერციული ამხანაგობა, სამეწარმეო საზოგადოება ან ამხანაგობა¹⁶. რეესტრში შეტანის პროცესში რუსეთის ცენტრალურ ბანკს, როგორც პრუდენციული ზედამხედველობის ორგანოს, კანონის მე-5 მუხლის მე-6 პუნქტით უფლება აქვს ნებისმიერ ფედერალურ სახელმწიფო უწყებას მოსთხოვოს დასარეგისტრირებელ იურიდიულ პირებზე დამატებითი ინფორმაცია. რუსეთის ფედერაციაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის მისაღებად აუცილებელ საარეგისტრაციო მოთხოვნად განსაზღვრული აქვს იურიდიული პირის საწესდებო კაპიტალისადმი დადგენილი მოთხოვნები. კანონის მე-5 მუხლის მე-7 პუნქტით იურიდიულმა პირმა, იმისათვის, რომ მიიღოს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი, აუცილებელია საკუთარი სახსრებიდან შექმნას-გააჩნდეს მინიმალური საწესდებო კაპიტალის სახით 70 000 000 რუბლი. აღსანიშნავია ისიც, რომ კაპიტალის შესავსებად ხსენებულ ორგანიზაციებს კანონის მე-5 მუხლის 7.1-ი პუნქტით განსაზღვრული აქვთ შევსების ცალკე შემდეგი ვადები:

- 2020 წლის 01 ივლისისათვის – 1 000 000 რუბლი;
- 2021 წლის 01 ივლისისათვის – 2 000 000 რუბლი;
- 2022 წლის 01 ივლისისათვის – 3 000 000 რუბლი;
- 2023 წლის 01 ივლისისათვის – 4 000 000 რუბლი;
- 2024 წლის 01 ივლისისათვის – 5 000 000 რუბლი.

ამასთან, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს საკუთარი კაპიტალის შევსება აკრძალული აქვთ ნასესხები სახსრებით, მათ შორის უზრუნველყოფის ქვეშ მყოფი საშუალებებით (იპოთეკა, გორავნობა, საბანკო გარანტია და ა.შ). მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის რეგისტრაციის პირობების დასაკმაყოფილებლად, ისევე, როგორც საქართველოს კანონმდებლობის შემთხვევაში, განსაზღვრულია მთელი რიგი სარეკომენდაციო დოკუმენტებისა, რომლებსაც რუსეთის ცენტრალურ ბანკს წარუდგენენ იურიდიული პირები (განცხადება რეესტრის რეგისტრაციაზე, როგორც იურიდიული პირის სახელმწიფო რეგისტრაციის დოკუმენტის დამოწმებული ასლი, იურიდიული პირის სადამფუძნებლო დოკუმენტების ასლები: დამფუძნებელთა კრების ოქმები, წესდება, იურიდიული პირის არმასრულებელი და წარმომადგენლობითი ორგანოების არჩევის შესახებ დოკუმენტები, დამფუძნებელთა, დირექტორთა შესახებ დოკუმენტები, იურიდიული მისამართის დამადასტურებელი დოკუმენტები¹⁷).

რუსეთის ფედერაციაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის განმსაზღვრელია ის უფლებამოსილებები, რომელთა განხორციელების

16 Вавулин, В. Н., Федотов, Д. А. и Емельянов, А. С., 2011 .Комментарий к Федеральному закону от 2 июля О микрофинансовой деятельности и микрофинансовых организациях». гл. 37.

17 Вавулин, В. Н., Федотов, Д. А. и Емельянов, А. С., 2011. Комментарий к Федеральному закону от 2 июля О микрофинансовой деятельности и микрофинансовых организациях». гл. 35.

საშუალებაც მათ აქვთ მინიჭებული. აღნიშნულ საკითხს აწესრიგებს კანონის მე-3 თავი მე-8-13 მუხლები. კანონის მე-8 მუხლით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ მიკრო სესხები გაიცემა რუსეთის ფედერაციის ეროვნულ ვალუტაში მათ მიერ დამტკიცებული პირობების შესაბამისად. ხოლო კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ვალდებულია: ა) პირს – პოტენციურ მსესხებელს – მოსთხოვოს შესაბამისი ინფორმაცია სესხის გაცემაზე გადაწყვეტილების მისაღებად, ბ) მოტივირებული უარი განაცხადოს მიკროკრედიტის გაცემაზე, გ) გასაგები და ღია სახით გამოაქვეყნოს მიკროკრედიტის გაცემის ყველა პირობა, დ) მიკროსესხის გაცემამდე აუხსნას კლიენტს სესხის გაუსტუმრებლობისას მისაღები ყველა ზომის შესახებ, ე) დაიცვას რუსეთის ცენტრალური ბანკის მიერ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისათვის დადგენილი ეკონომიკური ნორმატივები. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის განმსაზღვრველ ძირითად ელემენტად კანონის მე-2, მე-9 და მე-12 მუხლები მიიჩნევენ სამომხმარებლო კრედიტის გაცემის უფლებამოსილებასა და მის გაცემასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ მექანიზმებს. თუმცა ძირითადო კანონი, რომელიც მიკრო სესხების სტატუსს და მისი გაცემის პირობებს განსაზღვრავს, წარმოადგენს 2013 წლის 21 დეკემბერს მიღებული კანონი „სამომხმარებლო კრედიტის (სესხის) შესახებ“. ხსენებული კანონის მე-4 მუხლი პირდაპირ განსაზღვრავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, როგორც საკრედიტო ორგანიზაციად, რომელიც უფლებამოსილია პროფესიული საქმიანობის კუთხით გასცეს სამომხმარებლო სესხები ამავე კანონით დადგენილი პირობების შესაბამისად. მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია სამომხმარებლო მიკრო სესხებს გასცემს მხოლოდ ხსენებული კანონის მე-5 მუხლის პირობების შესაბამისად. ხსენებული მუხლი ზედ-

მიწევნით განსაზღვრავს სამომხმარებლო საკრედიტო ხელშეკრულების პირობებს, რომლის დაცვითაც უნდა მოხდეს სესხის გაცემა. კერძოდ, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით აუცილებელია ხელშეკრულებით განისაზღვროს სესხის სახე, ოდენობა, ვალუტა, რომელშიც გაიცემა სესხი, სესხის გაცემის მეთოდი (ნაღდი უნადლო), წლიური საპროცენტო განაკვეთი, საპროცენტო სარგებლის დარიცხვის თარიღი და პირობები, სესხის გადახდების პერიოდულობა, ვადები, რომლის განმავლობაშიც მსესხებელს უფლება აქვს უარი თქვას სესხის აღებაზე, სესხის უზრუნველყოფის საშუალებები და პირობები, მსესხებლის პასუხისმგებლობის ზომები სესხის დაგვიანებით გადახდისას, სესხის ხელშეკრულებასთან ერთად მსესხებელთან გასაფორმებელი სხვა ხელშეკრულებების შესახებ ინფორმაცია, სესხის გაცემასთან დაკავშირებული ყველა ხარჯი, დავის განხილვის წესი და ქვემდებარება. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ აღნიშნული პირობები ემთხვევა ევროკავშირის N2008/48/EC დირექტივის „სამომხმარებლო დაკრედიტების“ შესახებ პრინციპებს. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ სამომხმარებლო დაკრედიტებისას მომხარებელთა უფლებების დაცვის ვრცელი პრინციპები განსაზღვრულია ხსენებული კანონის მე-10, მე-11 მუხლებით. სამომხმარებლო კრედიტის გაფორმების შემდეგ მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ხსენებული კანონის მე-10 მუხლით ვალდებულია მსესხებელს, არანაკლებ, ყოველი თვის განმავლობაში ერთხელ მაინც მიაწოდოს შემდეგი აუცილებელი ინფორმაცია: მიმდინარე დავალიანების სრული მოცულობის, მოსალოდნელი და უკვე განხორციელებული სასესხო დავალიანების გადახდების, სხვა მონაცემები, რომლებიც განსაზღვრულია სამომხმარებლო ხელშეკრულებით, აუთვისებელი საკრედიტო ლიმიტების შესახებ. აღსანიშნავია ისიც, რომ კანონის მე-11 მუხლი ახდენს მსესხებლის სამომხმარებლო

უფლებების დეკლარირებას სესხზე უარის თქმის შესახებ. მსესხებელი, როგორც მომხმარებელი, ხსენებული მუხლით უფლებამოსილია უარი თქვას კრედიტის მთლიან ან ნაწილობრივ მიღებაზე და აღნიშნულზე აცნობოს საკრედიტო ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვადაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას. მსესხებელს სესხის გაცემიდან 14 კალენდარული დღის განმავლობაში უფლება აქვს ვადამდე უკან დააბრუნოს აღებული კრედიტი ფაქტობრივად დარიცხული საპროცენტო სარგებელთან ერთად მიკროსაფინანსო ორგანიზაციისათვის წინასწარი შეტყობინების გარეშე. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუკი ხსენებული აღებული კრედიტი არის მიზნობრივად სამომხმარებლო დანიშნულებით, ასეთის უკან დაბრუნების, ფაქტობრივად, დარიცხულ საპროცენტო სარგებელთან ერთად, უფლება მსესხებელს გააჩნია მისი გაცემიდან 30 კალენდარული დღის გასვლამდე ვადაში.

მცირე სტატიის ფარგლებში რთულია აღიწეროს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სტატუსის ყველა სამართლებრივი ასპექტი იმ ქვეყნისა, რომელშიც ხსენებული ორგანიზაციები პრუდენციული რეგულირების მოდელით ითვლება მაღალი სირთულის მქონედ.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი ყაზახეთში

„სიღარიბე არის ადამიანის ყველა უფლების არარსებობა. უიმედობა, სიძულვილი და სიბრაზე, წარმოშობილი უკიდურესი სიღარიბისგან არ იძლევა არც ერთ საზოგადოებაში მშვიდობის შენარჩუნების საშუალებას. სტაბილური მშვიდობის შესაქმნელად აუცილებელია მოიძებნოს საშუალება იმისათვის, რომ ადამიანებმა იცხოვრონ ღირსეულად“¹⁸

მუჰამედ იულიუს ალან ჟოლი

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი ყაზახეთში ასევე პრუდენციული ზედამხედველობის მოდელის სახითაა მოცემული. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი ყაზახეთში განსაზღვრულია 2012 წლის 26 ნოემბრის კანონით „მიკროსაფინანსო საქმიანობის შესახებ“*. კანონი შედგება 32 მუხლისაგან. 2021 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით ყაზახეთში რეგისტრირებულია 229 მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია**. ყაზახეთში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობაზე პრუდენციული ზედამხედველობის ორგანოდ განსაზღვრულია ყაზახეთის რესპუბლიკის „ფინანსური ბაზრის რეგულირებისა და განვითარების სააგენტო“*** რომელიც ყაზახეთის ეროვნულ ბანკთან ერთად განსაზღვრავს მიკროსაფინანსო

18 Юнус, М. И. и Жоли, А., 2010. Создавая мир без бедности Социальный Бизнес и будущее капитализма. Москва: гв 269.

* ЗАКОН РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН О микрофинансовой деятельности. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://online.zakon.kz>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

** ყაზახეთის ფინანსური ბაზრის განვითარებისა და რეგულირების სააგენტოს მონაცემები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://finreg.kz>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

*** ყაზახეთის რესპუბლიკის „ფინანსური ბაზრის რეგულირებისა და განვითარების სააგენტოს“ შესახებ სრული ინფორმაცია მოცემულია საიტზე. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://finreg.kz>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრისათვის აუცილებელ რეგისტრაციისა და ლიცენზიაციის, ეკონომიკური ნორმატივებისა და კაპიტალის მიმართ დადგენილ პირობებს. აღნიშნული პირობები განსაზღვრულია ხსენებული სააგენტოს 2020 წლის 23 ნოემბრის N108 დადგენილებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ლიცენზირების წესებისა“^{*} და ყაზახეთის ეროვნული ბანკის 2019 წლის 14 ნოემბრის N192 დადგენილებით დამტკიცებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ პრუდენციული ნორმატივებისა და სხვა ვალდებულებების ნორმების, ლიმიტების, მეთოდისა და გაანგარიშების შესახებ“^{**} დადგენილი პირობების შესაბამისად. ყაზახეთში იურიდიული პირი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის შესაძენად იურიდიული პირის რეგისტრაციიდან (სააქციო საზოგადოებად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებად) 6 თვის გასვლამდე ვადაში განცხადებით, მიმართავს ყაზახეთის ფინანსური ბაზრის რეგულირებისა და განვითარების სააგენტოს მიკროსაფინანსო საქმიანობის შესახებ კანონის მე-14 მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად. ამასთან იგი აუცილებლად, როგორც იურიდიული პირი, მხოლოდ სს-დ ან შპს-ს სახით უნდა იყოს რეგისტრირებული ამავე კანონის მე-11 მუხლის 1-ლი პუნქტით. სტატუსის მისაღებად იურიდიული პირი სააგენტოში ზემოთ ხსენებული ლიცენზირების წესების დანართი, N2-ის შესაბამისად, წარადგენს, როგორც იურიდიული პირის სახელმწიფო სარეგისტრაციო დოკუმენტებს (წესდება,

რეგისტრაციის მოწმობა, დირექტორების დანიშვნის დოკუმენტი და ა.შ.), ასევე იურიდიული პირის ტექნიკური და ფინანსური პრუდენციული ზედამხედველობიდან გამომდინარე პირობების შესრულების ვრცელ ჩამონათვალს (კაპიტალის შევსების დოკუმენტი, მენეჯმენტის უმაღლესი განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტები, ტექნიკური ბაზის არსებობის დამატასტურებელი ინფორმაცია და ა.შ.). თუმცა, ალბათ ყველზე მნიშვნელოვანია ყაზახეთში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის მიღებისა და შენარჩუნებისათვის მისი კაპიტალისადმი დადგენილი საკანონმდებლო მოთხოვნები. კერძოდ, კანონის მე-12 მუხლის 1-ლი და მე-2 პუნქტით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის კაპიტალის სავალდებულო მინიმალურ ოდენობას განსაზღვრავს ცალკე წესით ხსენებული სააგენტო, ხოლო თვით კაპიტალი შევსებული უნდა იყოს მხოლოდ ფულადი სახით და ამასთან ყაზახეთის ეროვნულ ვალუტაში (ყაზახური ტენგე). კაპიტალისადმი მოთხოვნები დადგენილია ზემოხსენებული „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ პრუდენციული ნორმატივებისა და სხვა ვალდებულებების ნორმების, ლიმიტების, მეთოდისა და გაანგარიშების შესახებ“ წესების მე-2 თავში განსაზღვრული წესით, რომლითაც მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის კაპიტალის სტრუქტურაში სავალდებულოა მინიმალური საწესდებო კაპიტალის, მინიმალური საკუთარი კაპიტალი, ერთ მსესხებელზე დადგენილი მაქსიმალური რისკის ოდენობა და ლევერიჯის კოეფიციენტი. თუმცა სამართლებრივი სტა-

* Правления Агентства Республики Казахстан по регулированию и развитию финансового рынка от 23 ноября 2020 года №108 „Правила лицензирования микрофинансовой деятельности“. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://zan.gov.kz/client/#!/doc/149416/rus/43>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022]ი

* Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 14 ноября 2019 года №192 „Пруденциальные нормативы и иные обязательные к соблюдению организацией, осуществляющей микрофинансовую деятельность, нормы и лимиты, методика их расчетов“. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900019629>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ტუსისთვის რეგისტრაციისას აუცილებელია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას ხსენებული წესის მე-2 თავის მე-3 პუნქტით გააჩნდეს 2023 წლისათვის 100 000 000 ყაზახური ტენგე (აქტუალური კურსით შდგენს 1 251 000 ლარს), თუმცა ზოგადად ამ ოდენობამდე უკვე ლიცენზირებულმა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებმა და რეგისტრაციის მსურველებმა, როგორც საწესდებო, ასევე საკუთარი კაპიტალი უნდა შეავსონ შემდეგი პერიოდისა და ოდენობის შესაბამისად:

- 2020 წლის 01 იანვრიდან 30 000 000 ტენგე (აქტუალური კურსით შეადგენს 375 465 ლარს);
- 2021 წლის 01 იანვრიდან 50 000 000 ტენგე (აქტუალური კურსით შეადგენს 625 782 ლარს);
- 2021 წლის 01 იანვრიდან 70 000 000 ტენგე (აქტუალური კურსით შეადგენს 876 095 ლარს).¹⁹

საქართველოსა და რუსეთის კანონმდებლობებისაგან განსხვავებით, ყაზახეთის კანონი „მიკროსაფინანსო საქმიანობის შესახებ“ იცნობს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის შეჩერების სამართლებრივ მექანიზმებსაც. კერძოდ, კანონის მე-16 მუხლით 1-ლი პუნქტით ლიცენზიის მოქმედება შეიძლება შეჩერდეს, თუ დარღვეულია კანონით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მენეჯმენტისათვის დადგენილი მოთხოვნები (ნასამართლობა, უმაღლესი განათლების არქონა, საქმიანი რეპუტაციის შელახვა), ფილიალებისადმი კანონის მე-14¹ მუხლით დადგენილი მოთხოვნების დარღვევას (შეუტყობინებლად რაოდენობის გაზრდა, ფილიალის ეკონომიკური ნორმატივების დარღვევა), დარღვეულია პრუდენციული წესით

დადგენილი ნორმატივები და ლიმიტები, ადგილი აქვს არაერთხელ (სულ მცირე 2 და მეტჯერ) – ა) ბოლო 12 კალენდარული თვის განმავლობაში ეროვნულ ბანკში არ იქნა წარდგენილი ფინანსური ანგარიშგება, ბ) ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა დაეკისრა მენეჯმენტს არასწორი ფინანსური ინფორმაციის წარდგენისთვის, გ) უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციისა და ფულის გათეთრების კანონის მოთხოვნების შეუსრულებლობა, არ შესრულდა ეროვნული ბანკის წერილობითი მითითება, ეროვნული ბანკის მიერ შემოწმებისას მოხდა შემოწმების პროცესში ხელის შეშლა, წარდგენილ სარეგისტრაციო დოკუმენტებში გამოვლინდა უზუსტობა და სიყალბე. ხოლო, რაც შეეხება უშუალოდ ლიცენზიის გაუქმებას, ამავე კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტით ლიცენზიის გაუქმების საფუძველია: ა) სისტემატიური (სამი და უფრო მეტჯერ) ლიცენზიის შეჩერების ფაქტი ბოლო 12 კალენდარულ პერიოდში; ბ) სისტემატიურად (სამი და უფრო მეტჯერ) ბოლო 12 კალენდარული თვის განმავლობაში ადგილი აქვს ეროვნული ბანკის მითითებების შეუსრულებლობას; გ) ადგილი აქვს კანონით დაშვებული საქმიანობისაგან განსხვავებული საქმიანობის განხორციელებას; დ) სისტემატიურად (სამი და უფრო მეტჯერ) ბოლო 12 კალენდარული თვის განმავლობაში ადგილი აქვს ეროვნული ბანკისათვის არასწორი ფინანსური ინფორმაციის წარდგენას; ე) ლიცენზიის აღებიდან ბოლო 6 კალენდარული თვის განმავლობაში არ ხორციელდება მიკროსაფინანსო საქმიანობა; ვ) ძალაში შევიდა სასამართლო გადწყვეტილება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საქმიანობის შეწყვეტის შესახებ;

19 Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 14 ноября 2019 года №192 „Пруденциальные нормативы и иные обязательные к соблюдению организацией, осуществляющей микрофинансовую деятельность, нормы и лимиты, методика их расчетов“ Глава 2. Минимальный размер уставного и собственного капитала организации, осуществляющей микрофинансовую деятельность. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://adilet.zan.kz>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ზ) მიკროსაფინანსო ორგანიზაციამ ნებაყოფილობით საკუთარი სურვილით მიიღო გადაწყვეტილება საქმიანობის შეწყვეტაზე; თ) საზედამხედველო ორგანოს სულ მცირე ორჯერ არ მიეცა შემოწმების ჩატარების უფლება დადგენილ ვადებში.

ყაზახეთში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მიკროდაკრედიტების პირობებისა და სესხების გაცემის მხრივ დადგენილ პირობებს. ამ კუთხით ყურადსაღებია კანონის მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტი. მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ძირითადი საქმიანობაა ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის მიკრო სესხების გაცემა უზრუნველყოფით ან უზრუნველყოფის საშუალებების გარეშე, რომლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს ერთ მსესხებელზე ყოველთვიური საარსებო მინიმუმის 20 000 ოდენობას, რაც შეადგენს $2917 \times 20000 = 54\,380\,000$ ყაზახურ ტენგეს (რაც აქტუალური კურსით 680 600 ლარს).* კანონი ასევე მკაცრად განსაზღვრავს მოთხოვნას იმაზეც, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია ვალდებულია გაცემული სესხის შესახებ ინფორმაცია, დაარეგისტრიროს სახელმწიფო საკრედიტო ბიუროში (კანონის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტი). კანონით მკაცრადაა განსაზღვრული ასევე პირგასამტეხლოს ოდენობაც, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს ვადაგადაცილებული ძირითადი დავალიანების 0.5%-ს ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე (ამავე კანონის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის მე-2 ქვეპუნქტი).

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, აშკარაა, რომ ყაზახეთის სამართლის სისტემაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი მსგავსი ხარისხის პრუდენციულ ზედამხედველობას ექვემდებარება, როგორც ეს დავახასიათეთ რუსეთის შემთხვევაში.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსი მოლდოვაში

მოლდოვაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების პრუდენციული რეგულირების სამართლებრივი სისტემა მოქმედებდა 2018 წლამდე, რადგან სწორედ 2018 წლიდან გაუქმდა კანონი „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ და 2018 წლის 10 იანვრიდან ამოქმედდა კანონი „არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების შესახებ“. ხსენებული კანონის გარდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის ცალკეულ ელემენტებს განსაზღვრავს ასევე 2013 წლის 12 ივლისის კანონი „მომხმარებლებთან საკრედიტო ხელშეკრულებების შესახებ“.

განსხვავებით საქართველოს, რუსეთისა და ყაზახეთის მაგალითებისა, სადაც მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობაზე ზედამხედველობა ხორციელდება ქვეყნის ცენტრალური ბანკების მიერ, მოლდოვაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, როგორც არასაბანკო ფინანსური ორგანიზაციის საქმიანობაზე არაპრუდენციული ზედამხედველობისა და სერტიფიცირების ორგანოს, წარმოადგენს მოლდოვის ფინანსური ბაზრის ნაციონალური კომისია, რომლის სტატუსი და საქმიანობის წესი განისაზღვრება 1998 წლის 12 ნოემბრის კანონით „ფინანსური ბაზრის კომისიის შესახებ“. თუმცა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ძირითადი სამართლებრივი სტატუსის განმსაზღვრელი მაინც მოლდოვის კანონია „არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებების შესახებ“. კანონის მე-2 მუხლის საფუძველზე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები, როგორც არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებები, არ ექვემდებარებიან საბანკო და სასესხო-შემნახველი ასოციაციების მარეგულირებელ ნორმატიული აქტე-

* Месячный расчетный показатель (МРП). [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1026672 [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ბის რეგულირებას. კანონის ამავე მუხლით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, როგორც არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებას, წარმოადგენს სს. ან შპს., რომლებიც პროფესიულ საფუძველზე აწარმოებენ არასაბანკო საკრედიტო საქმიანობას არასაბანკო კრედიტისა და ფინანსური ლიზინგის სახით (ხსენებული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტით). მოლდოვაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები, როგორც არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებების, ძირითადი მიზანია სამეწარმეო საქმიანობის გაფართოების მიზნით ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის ფინანსურ რესურსებთან ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა (კანონის მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტი). ხოლო ხსენებული იურიდიული პირები საქმიანობისას ხელმძღვანელობენ შემდეგი პრინციპებით: ა) არასაბანკო დაკრედიტების მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა; ბ) მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, როგორც არასაბანკო დაწესებულებების, საქმიანობის პროცესის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა; დ) კლიენტების უფლებების დაცვა; ე) ლოიალური კონკურენციის წესების დაცვა (კანონის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტი). მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრისას მისი ძირითადი სამართლებრივი ელემენტები მოცემულია ხსენებული კანონის მე-5 მუხლში, რომლითაც აღნიშნული იურიდიული პირები: ა) ვალდებული არიან საქმიანობა წარმართონ კანონის „მომხმარებლებთან საკრედიტო ხელშეკრულებების შესახებ“ მოთხოვნებით; ბ) დაამტკიცოს თავისი შიდა რეგლამენტები შემდეგ საკითხებზე: შეთავაზებული მომსახურების აღწერილობა, მომსახურების განხორციელების წესი და კლიენტთა პრეტენზიების განხილვის პროცედურა, რომელიც შედგენილი უნდა იყოს მოლდოვის კანონების „მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ“ და „მომხმარებლებთან საკრედიტო ხელშეკრულებების შესახებ“ პირობების დაცვით. მოლდოვაში მიკროსაფინანსო

ორგანიზაციის სამართლებრივ სტატუსთან მჭიდროდაა დაკავშირებული გარდა მიკროსაფინანსებისა და ფინანსური ლიზინგისა, სხვა მომიჯნავე საქმიანობის განხორციელებაც, როგორიცაა: ფაქტორინგი, საგადახდო მომსახურება (ხსენებული კანონის მე-8 მუხლის მე-4 პუნქტით). აღსანიშნავია ის შეზღუდვებიც, რომლებიც ხსენებული კანონის მე-9 მუხლითაა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიმართ დადგენილი, კერძოდ: ა) დეპოზიტის მოზიდვა, ბ) ინვესტიციების განხორციელება და შენატანების გაკეთება (წილის სახით) იურიდიული პირების საწესდებო კაპიტალში; გ) საკუთარი წილის გამოსყიდვა სესხის, შემოწირულობის, ფასიანი ქაღალდების ან წილობრივი მონაწილეობის განხორციელების გზით; დ) აუტსორსინგის განხორციელება დაკრედიტებისა და ფინანსური ლიზინგის შესამე პირების მიერ განხორციელების გზით, გარდა ლიცენზირებული ბანკების ან არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების, რომლებიც დადგენილი წესით არიან რეგისტრირებულნი მოლდოვაში საშუალებით; ე) ნებისმიერი სახის გადახდების (პროცენტების, საკომისიოს, პირგასამტეხლოს და სხვა გადახდების განხორციელება, რომელიც ეკისრება ფიზიკურ პირს – კლიენტს არაუმეტეს ორი წლის ვადით და ხსენებული თანხების ოდენობა არ აღემატება 50 000 მოლდოვურ ლეის (აქტუალური კურსით 26 063 ლარი) ; ვ) ფიზიკური პირის კლიენტისათვის კრედიტის გაცემისას საწყისი თანხის 50 000 ლეის ოდენობით, ხსენებული თანხის გაზრდაზე საკრედიტო ხელშეკრულებებში მისი გაზრდის შესახებ ცვლილების განხორციელება ინდივიდუალურ კლიენტთან დაკავშირებით, რომელიც 30-დღიან გადავადებას განიცდის სესხის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაში, ამ შემთხვევაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას ეკრძალება მასთან ნებისმიერი სხვა გარიგების დადება, რის შედეგადაც იზრდება მისი მთლიანი ფინანსური ვალდებულება.

მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულების სხით განსაზრვულ სამართლებრივ სტატუსს იძენს იურიდიული პირის სახელმწიფო რეგისტრაციისას მოლდოვის ფინანსური ბაზრის ნაციონალური კომისიის მხრიდან გაცემული გადაწყვეტილების საფუძველზე („არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების შესახებ“ კანონის მე-3 თავი, მუხლი, მე-2 პუნქტი). იურიდიული პირი არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულების სტატუსის მისაღებად კომისიაში წარადგენს განცხადებას და მასთან ერთად იურიდიული პირის სარეგისტრაციო დოკუმენტებს (დამფუძნებელთა გადაწყვეტილება/ოქმი, დამფუძნებელთა გადაწყვეტილება ადმინისტრატორების/დირექტორების დანიშვნაზე, საკუთრების დამადასტურებელი დოკუმენტი, სადაც განთავსებულია იურიდიული პირი, აქციონერების/დამფუძნებლების და ადმინისტრატორების/დირექტორების საიდენტიფიკაციო მონაცემების ამსახველი დოკუმენტები, სარეგისტრაციო მოსაკრებლის გადახდის დოკუმენტი, მათი ნასამართლეობის არარსებობაზე შესაბამისი ცნობები (კანონის მე-13 – მუხლის მე-2-მე-4 პუნქტი). კომისია ახდენს შეტანილი განცხადებების რეგისტრაციასა და განიხილვას შეტანის დღიდან 15 სამუშაო დღის განმავლობაში, გასცემს გადაწყვეტილებას რეგისტრაციის ან რეგისტრაციაზე უარის თქმის შესახებ (კანონის მე-14 მუხლის 1-ლი პუნქტი). მოდლოვაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სამართლებრივი სტატუსის მისაღებად აუცილებელი მოთხოვნაა მისი კაპიტალისადმი დადგენილი ვალდებულება. კერძოდ, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, როგორც არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებას, შევსებული საწესდებო კაპიტალის სახით, უნდა გააჩნდეს 1 000 000 მოლდოვური ლეი (აქტუალური კურსით შეადგენს 52 126 ლარს, კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი). ხსენებული კაპიტალი შევსებული უნდა იყოს მხოლოდ ფულადი სახით.

ამასთან თუკი უკვე რეგისტრირებული არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულება ახდენს კაპიტალის გაზრდას 500 000 ლეიმდე, ამ შემთხვევაში კომისია დამატებით გამოითხოვს ინფორმაციას ფულის გათეთრებისა და ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესაბამის სახელმწიფო უწყებისაგან შევსებული კაპიტალის თანხების კანონიერი წარმომავლობის შესახებ (კანონის მე-17 მუხლის მე-5 პუნქტი). აღსანიშნავია ისიც, რომ არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულებას სამართლებრივი სტატუსი შესაძლებელია კანონის საფუძველზე (მუხლი 20) შეუჩერდეს შემდეგ შემთხვევებში: ა) იურიდიული პირის განცხადების საფუძველზე საქმიანობის ნებაყოფილობით შეჩერების შესახებ; ბ) საზედამხედველო ორგანოს მიერ გაცემული მითითებების შეუსრულებლობის შემთხვევაში; გ) სარეგისტრაციოდ საზედამხედველო ორგანოსათვის ყალბი ან არასწორი ინფორმაციის, დოკუმენტების წარდგენის შემთხვევაში; დ) კანონით (ზემოთხსენებული მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტი) დაწესებული აკრძალული სახის საქმიანობის განხორციელების შემთხვევაში. რაც შეეხება არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის წესს განსაზღვრავს კანონის 26-ე მუხლი, რომლითაც არასაბანკო საკრედიტო დაწესებულების ლიკვიდაცია ხდება სამოქალაქო კანონმდებლობით (მოცემულ შემთხვევაში მოლდოვის სამოქალაქო კოდექსის 90-ე-მე – 100 მუხლები) დადგენილი წესით. წინამდებარე სტატიის ფარგლებში საკმაოდ რთულია სრულყოფილად იქნას დახასიათებული მოლდოვის არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების, როგორც მიკროსაფინანსო დაწესებულებების სამართლებრივი სტატუსის ყველა ელემენტი.

ამ კუთხით საკმაოდ მოცულობითია სამართლებრივი რეგულირება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ მიკროდაკრედიტების წარმოების მხრივ „მომხმარებლებთან საკრედიტო ხელშეკრულებების

შესახებ“ კანონის მოთხოვნები, რომლებიც სრულ სამართლებრივ ჩარჩოში სვამს სამომხმარებლო კრედიტების შესახებ მომხმარებელთა უფლებების ევროპულ სტანდარტებს, შესაბამის პრინციპებსა და მოთხოვნებს, რაც ვფიქრობთ, შესაძლებელია, ცალკე სტატიის საკითხიც იყოს.

დასკვნა

სტატიაში განხილული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსი მისი რეგულირების პრუდენციულ და არაპრუდენციული ზედამხედველობის მოდელებზე დაყრდნობით, იძლევა იმის ნათელ მაგალითს, თუ რამდენად არასრულყოფილია მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის პრუდენციული მოდელი და ამ მოდელის საფუძველზე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ განხორციელებადი საქმიანობა. საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია ისიც, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სტატუსის მქონე საქართველოს ეროვნულ ბანკში დარეგისტრირებული ინსტიტუტების უმრავლესობა თავისი შინაარსით სამომხმარებლო ფინანსების კომპანიებია. მართალია მათი საქმიანობა აბსოლუტურად ლეგიტიმურია, მაგრამ მათი სამართლებრივი სტატუსი პირდაპირ არაა დაკავშირებული მიკროდაკრედიტების რეალურ სამართლებრივ ბუნებასთან, რადგან თანხების გასესხება ეფუძნება არა მომხმარებლის ფინანსების ანალიზს, არამედ მის მიერ სესხის უზრუნველსაყოფად წარმოდგენილი ნივთის ან ქონების (ძვირფასეულობა, ავტომობილი ან უძრავი ქონება) შეფასებას, ხოლო სახსრები მიემართება არა ბიზნესის დასაფინანსებლად, არამედ ნემისმი-

ერი სამომხმარებლო საჭიროებისათვის²⁰. ეს კი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას, როგორც სოციალური მიკროდაკრედიტების სამართლებრივ საშუალებას, უკარგავს თავის ფუნქციას.

საქართველოში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის სრულყოფილი მოწესრიგებისათვის, ვფიქრობთ, არაა საკმარისი ცალკე კანონის ან/და საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ 2018 წლიდან დღემდე მიღებული ცალკე ნორმატიული აქტების მიღება, მათ შორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კუთხით ან კრედიტებზე დაწესებული სავალდებულო რეზერვის შექმნის წესი. სტატიაში განხილული საზღვარგარეთის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის შედარებითი ანალიზით აშკარად ჩანს, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის შედარებითი ანალიზით აშკარად ჩანს, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სამართლებრივი სტატუსის მისი პრუდენციული რეგულირებისა და ზედამხედველობის მექანიზმებით ვერ უზრუნველყოფს მისი, როგორც მიკროფინანსირების, სოციალური ფუნქციების შესრულებას.

ვფიქრობთ, საუკეთესო გამოსავალი იმისათვის, რომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებმა შეასრულონ თავიანთი სამართლებრივი სტატუსიდან გამომდინარე სოციალური ეკონომიკური მოსახლეობის მიკროფინანსირების ფუნქციები, იქნება სისტემატიზირებული სახით მიკროსესხებზე ცალკე კანონის მიღება, ასევე საქართველოში პრუდენციული ზედამხედველობის მოდელიდან არაპრუდენციული მოდელის დანერგვა მსგავსად მოლდოვისა, უკრაინისა და ესტონეთისა.

20 მოსიაშვილი, ვ. და ჭელიძე, მ., მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების როლი საქართველოს საკრედიტო სისტემაში. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://eprints.tsu.ge/1457/1/The%20role%20of%20microfinance%20organizations%20in%20the%20Georgian%20credit%20system.pdf>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

ბიბლიოგრაფია

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Muthorst, O., 2019. Basics of Law (Method-Term-System), Tbilisi.
2. Zweigert, K. and Kotz, H., 2000. An Introduction to Comparative Law in the Area of Private Law. Volume 1. Basics Tbilisi.
3. Guidance on the Application of the Core Principles for Effective Banking Supervision to the Regulation and Supervision of Institutions Relevant to Financial Inclusion// inclusion// [online] available at: <www.bis.org/bcbs/publ/d383.htm> [Accessed 22 May 2022].
4. Prudential regulation imposes standards that require firms to control risks and hold adequate capital, with the goal of protecting the markets from the sort of meltdown that is currently under way // [online] available at <<http://www.thisismoney.co.uk/money/news/article-1670460/Prudentialregulation>> [Accessed 22 May 2022].
5. Microcredit Guarantee Funds in the Mediterranean Comparative Analysis Paola Leone and Pasqualina Porretta, Pasqualina Porretta 2014.
6. Саидов, А. Х., 2003. Сравнительное правоведение. Учебник. Москва.
7. Чирков, А. В., 2018. Особенности правового регулирования микрофинансовой деятельности микрофинансовых организаций: монография. Москва.
8. Юнус, М. и Жоли, А., 2011. Создавая мир без бедности Социальный Бизнес и будущее капитализма. Москва.
9. Иванов, О.М. и Щербакова, М.А., 2014. Комментарий к Федеральному закону О потребительском кредите. Москва.
10. Мамута, М.В. и Сорокина, О. С., 2015. Введение в микрофинансирование. Глобальные рынки и финансовый инжиниринг. 2(2), 143-156. [online] available at: <<https://bgscience.ru/lib/9695>> [Accessed 22 May 2022].
11. Казань, Г., 2017. Юридические науки: проблемы и перспективы: материалы VI Междунар. М. Статья «Правовое регулирование деятельности микрофинансовой организации» Семешин Юрий Николаевич. p.30. available at <<https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cg>
<[i?req=doc&base=LAW&n=357294&dst=1000000001%2C0#06037746684775147](https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&0001%2C0#06037746684775147)> [Accessed 22 May 2022].
12. Иванов, О.М. и Щербакова, М.А., 2014. Комментарий к Федеральному закону «О потребительском кредите (займе)»: Научно-практический. pp. 542-580.

ნორმატიული მასალა:

1. საქართველოს კანონი „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/24328>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].
2. საქართველოს ეროვნული ბანკის 2018 წლის 05 აპრილის ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის N58/04 ბრძანება „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქართველოს ეროვნულ ბანკში რეგისტრაციის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ.“ [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4131861?publication=0>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].
3. საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის უფროსის 2020 წლის 5 ივნისის ბრძანება №1. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4888190?publication=0>> [წვდომის თარიღი 12 აპრილი 2022].
4. „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5117792?publication=0>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].
5. Закон Республики Казахстан о микрофинансовой деятельности. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://online.zakon.kz>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022]. ფიფქი
6. Закон о кредитных договорах с потребителями № 202 от 12.07.2013 [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=349422&lang=2>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].
7. Федеральный Закон Российской Федерации о потребительском кредите (Займе) [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&>

base=LAW&n=346018&dst=1000000001%2C0#005347100086948742> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

8. Федеральный Закон Российской Федерации "О микрофинансовой деятельности и микрофинансовых организациях". [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102139631>> [წვდომის თარიღი 22 მაისი 2022].

Bibliography:

Used Literature:

1. Muthorst, O., 2019. Basics of Law (Method-Term-System), Tbilisi. (in Georgian)
2. Zweigert, K. and Kotz, H., 2000. An Introduction to Comparative Law in the Area of Private Law. Volume 1, Basics, Tbilisi. (in Georgian)
3. Guidance on the Application of the Core Principles for Effective Banking Supervision to the Regulation and Supervision of Institutions Relevant to Financial Inclusion. [online] available at: <www.bis.org/bcb/publ/d383.htm> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
4. Prudential regulation imposes standards that require firms to control risks and hold adequate capital, with the goal of protecting the markets from the sort of meltdown that is currently under way [online] available at: <www.thisismoney.co.uk/money/news/article-1670460/Prudential-regulation> [Accessed 22 May 2022]. (in English)
5. Microcredit Guarantee Funds in the Mediterranean Comparative Analysis Paola Leone and Pasqualina Porretta, Pasqualina Porretta 2014. (in English)
6. Saidov, A., 2003. Comparative Law. Textbook. Moscow. (in Russian)
7. Chirkov, A. V., 2018. Peculiarities of Legal Regulation of Microfinance Activities of Microfinance Organizations: Monography. Moscow. (in Russian)
8. Yunys, M. and Jolie, A., 2011. Creating a World Without Poverty Social Business and the Future Capitalism. Moscow. (in Russian)
9. Ivanov, O.M. and Scherbakova, M.A., 2014. Commentary on the Federal Law On Consumer Credit. Moscow. (in Russian)
10. Mamuta M.V., Sorokina O.S., 2015 Introduction

- to Microfinance. Global Markets and Financial Engineering. 2(2), 143-156. [online] available at: <<https://bgscience.ru/lib/9695>> [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
11. Kazan, G., 2017. Legal Sciences: Problems and Prospects: Proceedings of the VI International M. Article "Legal Regulation of the Activities of a Microfinance Organization" Semeshin Yury Nikolaevich. p.30. [online] available at: <<https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=357294&dst=1000000001%2C0#06037746684775147>> [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
12. Ivanov, O.M. and Scherbakova, M.A., 2014. Commentary on the Federal Law "On Consumer Credit (Loan)": Scientific and Practical. pp. 542-580. (in Russian)

Normative Materials:

1. Law of Georgia "On Microfinance Organizations" [online] available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/24328>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
2. Order N58/04 of the President of the National Bank of Georgia dated April 5, 2018 "On approval of the Rules and Conditions of Registration of Microfinance Organizations in the National Bank of Georgia. [online] available at <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4131861?publication=0> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
3. Order No. 1 of June 5, 2020 of the Head of the Financial Monitoring Service of Georgia. [online] available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4888190?publication=0>> [Accessed 12 April 2022]. (in Georgian)
4. "Rules for Protection of Consumer rights during the Provision of Services by Financial Organizations;. [online] available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5117792?publication=0>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
5. Закон Республики Казахстан о микрофинансовой деятельности. [online] available at: <<http://online.zakon.kz>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
6. Закон о кредитных договорах с потребителями № 202 от 12.07.2013 [online] available at <<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=349422&lang=2>>

- [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
7. Федеральный Закон Российской Федерации о потребительском кредите (Займе) 2013. [online] available at: <<https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=346018&dst=1000000001%2C0#005347100086948742>> [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
  8. Федеральный Закон Российской Федерации "О микрофинансовой деятельности и микрофинансовых организациях". [online] available at: <<http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102139631>> [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
  9. Chirkov, A. V., 2018. Peculiarities of Legal Regulation of Microfinance Activities of Microfinance Organizations: Monography. Moscow: 176. P. 54. (in Russian)
  10. Ibid. p. 81.
  11. Ibid. pp. 74-75.
  12. Yunys, M. and Jolie, A., 2011. Creating a World Without Poverty Social Business and the Future Capitalism. Moscow: p. 96. (in Russian)
  13. Order N58/04 of the President of the National Bank of Georgia dated April 5, 2018 [online] available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4131861?publication=0>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
  14. Rules for Protection of Consumer rights during the Provision of Services by Financial Organizations. [online] available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5117792?publication=0>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)
  15. Yunys, M. and Jolie, A., 2011. Creating a World Without Poverty Social Business and the Future Capitalism. Moscow. p. 126. (in Russian)
  16. Vavulin, V. N., Fedotov, D. A. and Emelyanov, A. S., 2011. Commentary on the Federal Law of July 2 On Microfinance Activities and Microfinance Organizations. p. 37. (in Russian)
  17. Ibid. p. 35.
  18. Yunys, M. and Jolie, A., 2011. Creating a World Without Poverty Social Business and the Future Capitalism. Moscow. p. 269. (in Russian)
  19. Resolution of the Board of the National Bank of the Republic of Kazakhstan dated November 14, 2019 No. 192 "Prudential standards and other mandatory standards and limits for an organization engaged in microfinance activities, the methodology for their calculation" Chapter 2. The minimum amount of the authorized and equity capital of an organization engaged in microfinance activities activity. [online] available at: <<http://adilet.zan.kz>> [Accessed 22 May 2022]. (in Russian)
  20. Mosiashvili, V. and Chelidze M., Role of Microfinance Organizations in Georgian Credit System.[online] available at: <<http://eprints.tsu.ge/1457/1/The%20role%20of%20microfinance%20organizations%20in%20the%20Georgian%20credit%20system.pdf>> [Accessed 22 May 2022]. (in Georgian)

References:

1. Zweigert, K. and Kotz, H., 2000. An Introduction to Comparative Law in the Area of Private Law. Volume 1. Basics Tbilisi: p. 36. (in Georgian)
2. Muthorst, O., 2019. Basics of Law (Method-Term-System), Tbilisi: p. 318. (in Georgian)
3. Zweigert, K. and Kotz, H., 2000. An Introduction to Comparative Law in the Area of Private Law. Volume 1. Basics GCI. p. 30. (in Georgian)
4. Saidov, A.Kh., 2003. Comparative Law. Textbook. Moscow: pp. 44-45. (in Russian)
5. Muthorst, O., 2019. Basics of Law (Method-Term-System), Tbilisi: p. 319. (in Georgian)
6. Guidance on the Application of the Core Principles for Effective Banking Supervision to the Regulation and Supervision of Institutions Relevant to Financial Inclusion. [online] available at: <www.bis.org/bcbs/publ/d383.htm> [Accessed 22 May 2022]. (in English)
7. Prudential regulation imposes standards that require firms to control risks and hold adequate capital, with the goal of protecting the markets from the sort of meltdown that is currently under way. [online] available at: <<http://www.thisismoney.co.uk/money/news/article-1670460/Prudentialregulation>> [Accessed 22 May 2022]. (in English)
8. Microcredit Guarantee Funds in the Mediterranean Comparative Analysis Paola Leone and Pasqualina Porretta, Pasqualina Porretta. p. 17. (in English)